

celní úřad vnitrozemský clo ze zboží vyměří a vybere.*) Podobná skladiště zřizují se v důležitých střediscích obchodu uvnitř země a v městech přístavních.

Také jinak ulevuje se placení cla poskytnutím lhůty pro splatný již obnos celní na záruku (t. zv. úvěr celní), úplná bezcelnost propůjčuje se pro přívoz zboží do tuzemska ke zpracování (zušlechtění) za účelem opětného vývozu (aktivní řízení zušlechtovací) a naopak pro zpětný přívoz zboží, jež bylo před tím z tuzemska vyvezeno do ciziny na trh nebo k zušlechtění (pasivní řízení zušlechtovací), celní úlevy poskytují se pro vzájemný styk mezi pohraničními obyvateli sousedících států pro jejich vlastní nebo alespoň pro místní potřebu, pro návštěvu trhů, lázní a pod., zboží celním územím jen provážené projde pod úřední uzávěrou pouze s úředním listem průvodním.

III. Dalším úkolem celní techniky jest dosíci, aby náklady střežení hranic a vybírání cla pohlcovaly co nejmenší kvotu hrubého výtěžku celního, což arci závisí na velikosti a geometrickém tvaru celního obvodu i na povaze hranic. Malá celní území jsou tu v nevýhodě proti velikým (proto připojovaly se drobné státy — Liechtensteinsko, Lucembursko — k sousedním větším), území s umělými (ne geografickými) hranicemi jsou v nevýhodě proti územím ohraničeným neschůdnými horami nebo veletoky. Velmi nepříznivá byla po celní stránce konfigurace Předlitavska jako samostatného celního obvodu, celkem velmi příznivá byla konfigurace Uherska, nepříznivý je i geografický útvar naší republiky (příliš podélný útvar, umělé hranice na jihu a jihovýchodě).

§ 29. Celní právo.

I. V říši rakouské spočívalo celní zákonodárství jednak (pro celní řízení) na celním a monopolním řádě z 11. července 1835, vydaném při odstranění poslední mezicelní čáry uvnitř »rakouských zemí dědičných«, později podstatně změněném**) a dosud také v čl. republice platném, jednak pokud jde

*) To je arci pouze odklad placení cla; závazek k jeho placení poji se k faktu, že zboží překročilo celní hranici.

**) Takové změny byly provedeny zvl. úřední instrukcí pro výkonné úřady o provádění řádu celního a monopolního ze 7. června 1853,

o hmotné právo celní, na dočasně platných celních zákonech tarifních.

Ve smyslu obchodní smlouvy mezi oběma státy rakousko-uherského mocnářství z 9. října 1907 (zák. z 30. prosince 1907 ř. z. č. 278) tvořil každý z obou států o sobě samostatné celní území, a oba státy vstoupily pouze smlouvou přechodně v jednotné »smluvní území« ohraničené proti cizině jednotnou čarou celní.*)

K tomuto obvodu, zahrnujícímu tedy Rakousko a země uherské, byly dále od okupace r. 1879 přičleněny Bosna a Hercegovina, a od r. 1863 a 1876 státními smlouvami knížectví liechtensteinské; výjimky z celního obvodu pak tvořily některé obce z geograficko-správních důvodů k sousednímu celnímu obvodu přičleněné**), pak úřední a svobodná skladiště. »Celní čarou« byla čára, ohraničující toto smluvní celní území proti »celní cizině« a moři.

Od r. 1891 připojeny k celnímu území rakousko-uherskému i dřívější (od r. 1718) »svobodné přístavy« Terst a Rjeka, bezcelné obvody v nich ponechané měly potom spíše ráz svobodných či úředních skladišť.

II. Clu podléhalo všeliké zboží přivážené dovnitř celního území rakousko-uherského, pokud nebylo dle druhu v celním tarifu výslovně cla prostým prohlášeno; při vývozu

vydanou důsledkem uzavření první celní smlouvy Rakouska s Pruskem a potomních jednání mezinárodní komise o celním spolku rakousko-německém. — V zemích uherských platila i po odstranění vnitřní celní čáry mezi Rakouskem a Uhrami, jež nastalo dnem 1. července 1851, jako hlavní norma instrukce pro »úřady třicátkové« z r. 1842, shodující se většinou s celním a monopolním řádem rakouským, v Bosně s Hercegovinou platil nově regigovaný řád celní a monopolní s instrukcí z roku 1879.

*) Do r. 1907 býval mezi oběma státy říše uzavírán »celní a obchodní svazek«, v němž byl celý obvod říše (později spolu se zabranými zeměmi Bosnou a Hercegovinou) prohlašován výslovně za jednotné území celní. Smlouva z r. 1907, vyhýbajíc se výrazu »svazek«, neuznávala již státoprávní jednotnosti celního území, území obou států bylo každé samostatným územím celním, a jen protože zboží přecházející z jednoho státního obvodu do druhého nesmělo býti stíženo dávkami přívozními, vývozními nebo průvozními, aniž směla býti k tomu účelu zřízena čára celní, tvořily oba státy dohromady alespoň fakticky jediný obvod celní.

***) Pohraniční osady Jungholz v Tyrolsku a Mittelberg ve Vorarlbersku, připojené celněstátními smlouvami z r. 1868 a 1890 k říšskoněmeckému celnímu území.

však pouze ono zboží, které celní tarif výslovně jakožto clu podrobené označoval (posléze jen hadry a j. odpadky k výrobě papíru sloužící). Cla průvozní vůbec se nevybírala, ovšem muselo zboží určené k průvozu býti pod úřední závěrou dopraveno od úřadů vstupního k výstupnímu nebo v mezidobí uloženo v úředním nebo úředně kontrolovaném skladišti.

Vyčlíválo se tedy zboží při přívozu teprve při přechodu do tuzemské spotřeby nebo do »volného obchodu« tuzemského, t. j. obchodu nevázaného kontrolními opatřeními úředními.*) Osвобоzení od přívozního cla platila pro určité osoby nebo určité statky vůbec, pro jiné statky ze zvláštních důvodů dočasně.**)

Dočasné osvobození od přívozního cla se udílelo z národohospodářských důvodů pro cizozemské suroviny (kromě obilí), polotovary a průmyslové výrobky přivážené do tuzemska k dalšímu zpracování (řízení zušlechťovací aktivní***) nebo k opravě (řízení reparaurní) nebo k nápodobení,

*) Nezaplatilo-li se clo, tedy se nevyčleně zboží vrátilo úředně do ciziny, nebo se k úhradě skladištních a j. poplatků prodalo veřejnou dražbou.

**) Osвобоzení od placení cla byli vůbec

a) osobně císař a suverénní knížata cizích států ohledně předmětů sloužících k jejich osobní potřebě, diplomatictí zástupci cizích států za podmínky reciprocity, cizozemské konsuláty od cel pro úřední potřeby; a

stát od cel na monopolní předměty, na vojenské efekty a vojenskou výzbroj i na úřední potřeby;

b) ryze věcně byly od cla osvobozeny mrtvoly s raskvami a popelnice, anatomické preparáty, precísní nástroje, rzyí starožitností, vhodné jen pro sbírky, vzorky zboží, obaly a schránky, dopravní prostředky skutečně používané k osobní nebo nákladní dopravě, předměty ke stavbě a vystrojení lodí, prázdná železniční a lodní vozidla při návratu do tuzemska, předměty nepatrné váhy nebo nepatrného cla a pod.;

c) dle určitého účelu věci:

používané svršky přistěhovalců (i stroje a nástroje pro vlastní živnost), vybavy a svatební dary, pozůstalostní svršky k vlastní potřebě dědiců; svršky cestujících k vlastní potřebě; řády, výstavní medaile a dary cizích zeměpánů; předměty umění, věd a živností pro veřejné sbírky a obecně prospěšné ústavy, učební pomůcky pro veřejné školy, díla tuzemských umělců za hranicemi se zdržujících; dle uvážení finančních úřadů kulturní potřeby a stavební materiále pro chudé kostely a modlitebny, životní potřeby pro tuzemce poškozené živelními nehodami a j.

***) Tak zv. mlecí řízení, t. j. zušlechťovací řízení pro obilí, bylo v Rakousku odstraněno.

k výstavám, závodům a soutěžím, k pokusům nebo k vyzkoušení nebo k přechodnému použití*) podobně se dovoloval bezcelný zpětný dovoz zboží, které bylo dříve (v »řízení záznamném«) do ciziny odesláno k zušlechtění (t. zv. pasivní řízení zušlechtovací), k opravě, na výstavy, trhy nebo jinak na nejistý prodej, dobytek na pastvu a práci a pod. Výhodnějších cel (diferenčních) požívaly jisté výrobky přivážené po moři (přes rakousko-uherské přístavy), jako káva a čaj, nebo výrobky přivážené pro určité účely průmyslové.

Cla z obilí a luštěnin mohla vláda při špatné sklizni v tužemsku na všech nebo na určitých hranicích dočasně zrušiti nebo zmírniti.**)

III. Celní tarif rakouský byl specifický†), dle tříd a v těchto dle čísel uspořádaný, s abecedním seznamem zboží, sloužícím ke snažšímu používání tarifu. Poslední autonomní celní tarif rakouský ze 13. února 1906 ř. z. č. 20 obsahoval v dovozu 658 tarifních čísel v 51 třídách se sazbami, jež však v tarifních smlouvách pro smluvní státy (a následkem klausule o nejvyšších výhodách i pro jiné státy) byly sníženy nebo i zrušeny.

Celní tarif, smluvený či autonomní, určoval »celní poplatek« (sazbu, položku), připadající na kvantitní jednotku jednotlivých druhů zboží. Smluvené sazby platily někdy nikoli pro všechno zboží přicházející k nám z dotyčného státu, nýbrž pouze pro zboží v smluvním státě vyrobené; nižší sazba byla pak vázána na průkaz (certifikát) o původu tohoto zboží. Na zboží ze států, které posuzovaly lodí neb zboží rakousko-uherského původu nepříznivěji než lodí a zboží jiných států, bylo lze vybíratí přírážky až 200 proc. tarifní sazby nebo až k výši plné obchodní hodnoty zboží (clo

*) Druhdy se žádal průkaz totožnosti zboží vyváženého se zbožím dříve dovezeným.

***) Zmocnění tohoto použila vláda rakouská za války.

†) Pouze pro »zvlášť nepojmenované« chemické pomocné látky a produkty a pro dehtová barviva dělo se vyclení dle hodnoty. Jednotkou kvantitní byla obyčejně jednotka váhy a sice metrický cent (100 kg, 1 q), jen u nečetných druhů zboží počet kusů (u dobytka, osobních vozů, jízdních kol, kapesních hodinek, klobouků a deštníků). Při vylívání dle váhy byla rozhodna dílem váha hrubá (i s obalem, »tarou«), dílem váha čistá, která se arci zjišťovala zpravidla jen srážkou tarových sazeb vypočtených různým procentem pro rozličné druhy zboží.

retorsní), z některého zboží (káva, čaj, kakao a j.) přicházejícího přes rakousko-uherské přístavy, vybíralo se, jak řečeno, naopak nižší clo diferencní. S vlastním clem vybíralo se vážné a skladné.*)

»Celní poplatky« včetně celních přírážek a vážného, pokud převyšovaly 10 K, platily se zásadně ve zlatě (ve zlatých mincích domácích i cizozemských a v »zlatých celních poukázkách« Rakousko-uherské banky, t. j. v poukázkách na zlaté mince, upotřebitelné při celních platech; obnosy pod 10 K bylo lze platiti stříbrnými zlatníky nebo drobnou mincí měny korunové. Kupcům a továrníkům, importujícím větší kvanta zboží, poskytovaly se na zvláštní žádost a bezpečnou záruku tří- až šestiměsíční celní úvěry.

Všeobecným (autonomním) tarifem celním bylo v Rakousko-Uhersku z celní povinnosti vyňato jen málo druhů zboží**), některá jiná osvobození obsahovala celní smlouvy s jinými státy.

Od hrubého výtěžku »celního důchodu« odpočítávaly se celní restituce (při opětném vývozu zboží importovaného), pak režijní paušály celní přikázané oběma státům jakožto náhrada za jejich správní vydání (Rakousko 5.5 mil. K, Uhry 1.6 mil. K, Bosna a Hercegovina 1.428 mil. K, paušály rakouský a bosenský stoupaly od r. 1909 ročně o 1 proc.), zbývající pak čistý výnos sloužil k úhradě nákladů společných záležitostí obou států monarchie.

IV. Po dosažení státní samostatnosti byla čsl. republika již v polovici roku 1919 celními úřady úplně obsazena, i naproti novým státům nástupnickým. Ve smyslu zákona z 28. října 1918 č. 11 sb. z. platí ještě dále starý rakouský řád celní a monopolní s velikým počtem zákonů a nařízení jej doplňujících a měnících, jakož i rak. celnětarifní zákon ze 13. února 1906 č. 20 ř. z., který

*) Vedle cla platila se při dovozu tabáku a kuchyňské soli z ciziny i »licenční dávká« a z cukru, vína, šumivého vína, lkořalky, petroleje k svícení a hracích karet též přiměřená vnitřní daň spotřební; vyclívaly-li se předměty v městě uzavřeném potravní čarou, platila se z nich se clem zároveň i eventuelně vypadající potravní daň na čáře i s obecní přírážkou.

**) Různé suroviny a pomocné látky pro průmysl, hnojiva, odpadky, některé pomocné látky chemické, palívo, čerstvé rostliny, sláma, seno, rákosí; z potravin pouze mléko, ovoce, živá zvíř a drůbež; pak literární a umělecké předměty, precísní nástroje k účelům vědeckým.

doznal u nás dosud jen nevelikých změn (zejména zákonem z 12. srpna 1921 č. 311 sb. z. o celních úlevách pro dovoz strojů z ciziny pro nová odvětví průmyslová, který však rokem 1922 pozbyl platnosti). Poněvadž i nynější celní tarif čsl. z 19. prosince 1921 č. 460 sb. z. je co do systematiky úplně shodný se starým rak.-uherským (a tudíž i nynějším rakouským), zůstaly s malými změnami v platnosti i vysvětlivky časem k němu připojené.

Dovoz podléhá dosud do čsl. republiky zásadně státní kontrole, kterou po zrušení úřadu pro zahraniční obchod vykonává nyní ministerstvo průmyslu, obchodu a živnosti. Zboží se co do přívozu člení dle toho, je-li dovoz volný bezpodmínečně či jen podmíněně či pouze po předchozím povolení či prostě po předchozí ohlášce u ministerstva obchodu. Beze všeho mohou býti volně přiváženy tiskopisy, cestovní zavazadla, upotřebené obaly, zboží zpět se vracějící a zboží v aktivním řízení zušlechťovacím i v pasivním, pro zboží, jehož přídavky nepotřebují povolení; podmíněně volný je přívoz železničního a telefonního materiálu pro účely státní, zboží, jehož dovoz je vázán předchozí přihláškou u ministerstva obchodu, bývá vždy vyhláškou publikováno a jeho seznam je postupně rozšiřován. Ostatní zboží se smí přivážeti jen po předchozím povolení, které se uděluje pouze čsl. státním příslušníkům, nebo cizincům zde trvale bydlícím. Zboží jest platiti zásadně v měně země, z které se zboží přiváží, potřebné obnosy přidělují ústavy zmocněné k obchodu s devisami a valutami. Za povolení k dovozu nebo i za ověření přihlášky dovozní platí se manipulační poplatky (pravidelně ½%, výjimečně stoupá poplatek až k 10% hodnoty). Dovoz předmětů státního-monopolu (sůl, tabák, umělá sladidla, třaska-viny), povoluje ministerstvo financí, o dovozu nezpracovaného zlata a stříbra rozhoduje bankovní úřad ministerstva financí.

Jako dovoz, podléhá zásadně i vývoz kontrole ministerstva obchodu a také vyváženo může býti zboží buď bez povolení i bez poplatků nebo jen po ohlášce (seznam obojího tohoto zboží byl opětovně rozšířen) nebo jen po zvláštním povolení a v tomto případě pak za valutu země vývozní nebo za jinou plnohodnotnou měnu (u zemí s měnou znehodnocenou jen za jinou hodnotnou měnu nebo za čsl. koruny). Docílenou valutu odvede exportér bankovnímu úřadu nebo dá připsati na svůj účet tuzemské bance oprávněné k obchodu s devisami a valutami. Vývoz poštovních balíčků je téměř zcela volný.

Dovezené zboží podléhá dle zák. z 21. prosince 1923 č. 268 sb. z. daní z obratu v oněch případech, kde by zboží tuzemského původu bylo daní více zatíženo než zboží dovezené (daň činí 2% úplaty, povinen jest jí vývozce), i daní přepychové, která činí 12% hodnoty (u děl uměleckých a předmětů vědeckých pouze 2%) z předmětů vypočtených ve zvláštním nařízení, a daní spotřební stejně jako zboží tuzemské (jako na př. maso a masné výrobky, cukr, pivo, víno, mošt a pod., minerální vody, pálené lihovné nápoje, minerální oleje). Za předměty monopolní platí se zvláštní poplatky licenční (na př. tabák a tabákové tovary 400 Kč za každý kg).

§ 30. Obchodní smlouvy.

I. Státní smlouvy, jimiž se kontrahující státy dohodují o vzájemné úpravě hospodářských styků svých státních příslušníků, neboli t. zv. smlouvy obchodní, neobmezují se ani jen na obchodníky ani jen na provozování obchodu v užším smyslu (tržby, odtud i náš termín »smlouvy obchodní«, nikoliv »tržební«), nýbrž obsahují pravidelně úmluvy nejrozmanitější.

a) Především úmluvy ohledně přechodného pobytu i trvalého usazování se oboustranných poddaných, nabývání movitého a zvl. i nemovitého majetku a právní dispozice (prodeje, směny, darování, posledního pořizování) s ním, provozování obchodu, plavby a j. živností i jiné hospodářské činnosti příslušníků jednoho státu v území druhého, volného přístupu k soudům a volby právních zástupců i vedení sporů, ohledně zdanění osob, majetku, obchodů a živností, ohledně užívání dopravních cest a prostředků, ochrany vynálezů, vzorků a známek i literárního majetku, připuštění a oprávněnosti akciových a j. obchodních, průmyslových, finančních a zejména pojišťovacích společností, obchodních cestujících, dělnického pojišťování, ohledně vzájemného práva států ustanovovati v území druhého státu konsuly a j.

V četných těchto směrech jsou arci buď jisté právní zásady obecně uznanými součástmi práva mezinárodního (na př. svoboda pobytu a usazení a rovná v tom směru právní působnost s občany vlastního státu), nebo se o nich uzavírají speciální smlouvy mezinárodní (na př. o patentní ochraně, autorském právu).